

4.2 Strategia zwiększania dostępu obywateli do wartościowej żywności – Hollingdean (Wielka Brytania, 1999)

Kontekst lokalny

W styczniu 1999 roku brytyjskie organizacje pozarządowe Oxfam oraz Sustain (Koalicja na rzecz Lepszej Żywności i Rolnictwa) nawiązały współpracę z trzema brytyjskimi miastami – Leicester, Coventry oraz Brighton and Hove. W latach 1999–2000 przeprowadzono na terenie tych miast projekt „Mapowanie społeczności” (*Community Mapping*). Celem działań była innowacyjna analiza spraw związanych z ubóstwem i marginalizacją społeczną za pomocą aktywnych i angażujących lokalną społeczność technik badawczych wykorzystywanych w ramach szacowania partycypacyjnego¹⁹. Inicjatorzy chcieli usłyszeć bezpośrednio od mieszkańców, pochodzących z jak najbardziej zróżnicowanych środowisk, opinie na temat ich sposobów żywienia, problemów z dostępem do żywności i związanych z nimi potrzeb (takich, jak: dostęp do sklepów, programów żywieniowych, wiedzy czy transportu publicznego).

W każdym z trzech miast uczestniczących w projekcie przeszkolono zespoły 10–20 osób, złożone z mieszkańców i urzędników, z zakresu technik wykorzystywanych w szacowaniu partycypacyjnym. Przeszkolone zespoły odgrywały kluczową rolę w organizacji przedsięwzięcia. Włączono do niego także osoby odpowiedzialne za tworzenie lokalnych polityk związanych z badanymi zagadnieniami. Pracowano różnorodnymi technikami warsztatowymi, wykorzystując imprezy lokalne, by dotrzeć do jak największej grupy osób.

Co istotne, działania podjęte w każdej lokalizacji toczyły się w porozumieniu z pozostałymi miastami. Dzięki temu uczestnicy przedsięwzięcia uczyli się od siebie nawzajem i wspólnie doskonalili swoje metody.

W liczącej nieco ponad ćwierć miliona nadmorskiej miejscowości Brighton and Hove do projektu wybrano osiedle Hollingdean. Stało się tak ze względu na brak dotychczasowych doświadczeń z rozwijaniem społeczności na tym obszarze – w Brighton zwykle się nawet określać Hollingdean jako „zapomniane osiedle”. Realizatorzy projektu potraktowali więc pracę na tym terenie jako wyzwanie. Tu także skupiono się nie tylko na temacie żywności, lecz również na potrzebach i problemach społecznych. Projekt w Hollingdean trwał od stycznia do listopada 1999 roku, z czego samo badanie zrealizowano między majem a sierpniem 1999 roku.

¹⁹ Więcej na temat metody na stronie 54.

Przebieg

W realizację projektu aktywnie włączyli się przedstawiciele miejskich urzędów – Wydziału ds. Rozwoju Społeczności, Regionalnego Departamentu Zdrowia oraz Funkcjonariusza ds. Promocji Zdrowia, który koordynował projekt w Hollingdean.

Pierwszym etapem procesu był audyt projektów żywieniowych w Hollingdean. Do udziału w warsztatach zaproszono osoby związane z uprawą, dostarczaniem i przetwarzaniem (gotowaniem) żywności oraz edukacją. Uczestnicy dyskutowali o znanych im projektach związanych z żywieniem. Dzięki temu wykorzystano do maksimum potencjał wspólnej wiedzy. W wyniku warsztatów powstała kompletna mapa okolicy z zaznaczonymi „projektami żywieniowymi”. Spotkanie to zainicjowało powstanie branżowej grupy roboczej zajmującej się żywnością na terenie Hollingdean.

Kolejnym krokiem była organizacja Festiwalu Hollingdean dla mieszkańców. To sąsiedzkie wydarzenie przyciągnęło rodziny z dziećmi, dla których przewidziano specjalne atrakcje. Przy tej okazji zbierano od przybyłych osób informacje na temat tego, gdzie robią zakupy, dlaczego właśnie tam i jak dojeżdżają do sklepów. W ten sposób powstała mapa, pokazująca m.in., jak wykorzystywane są okoliczne sklepy spożywcze.

Wątki, które pojawiły się na warsztatach, pogłębiono następnie podczas kolejnych spotkań warsztatowych i fokusowych, które odbywały się m.in. w szkołach i klubach seniorów. Zorganizowano także specjalne spotkania dla rodziców dzieci i młodzieży. Organizatorzy zwrócili szczególną uwagę na fakt, aby odpowiednio oddać zróżnicowanie etniczne mieszkańców okolicy oraz pokazać odmienne przyzwyczajenia żywieniowe tych grup. Zorganizowano „burzę mózgów” na ulicznych stoiskach porostawianych przy handlowej ulicy Hollingdean. Na stołach rozłożono duże płachty papieru, na które przechodnie w odpowiedzi na pytania badaczy naklejali karteczki z pomysłami i odpowiedziami, rysowali. Badacze wyruszyli również na ulice i do parków. Aby włączyć grupy zmarginalizowane, rozesłano ulotki, odwiedzano mieszkania i namawiano do udziału w grupach fokusowych. W podziękowaniu za poświęcony czas uczestnicy fokusów otrzymywali kupony zakupowe.

Oprócz badań związanych z zagadnieniem żywności i żywienia zrealizowano także (przy wykorzystaniu technik szacowania partycypacyjnego) diagnozę społeczną potrzeb mieszkańców Hollingdean. Przeprowadzono wywiady indywidualne i grupowe, spotkania warsztatowe z ludźmi o różnym pochodzeniu etnicznym, wieku i płci. Badacze wzięli udział w spotkaniach grup hobbystycznych, sąsiedzkich itp. Priorytetowe obszary, które pojawiły się w toku badań, to np. zagadnienia związane z dziećmi i młodzieżą, bezpieczeństwem, transportem.

Za każdym razem wyniki badań weryfikowano, pytając mieszkańców, co sądzą na ich temat (np. na warsztatach podczas lokalnego festiwalu). O podobną ocenę badań poproszono także osoby odpowiedzialne za tworzenie lokalnych polityk. Chodziło o pogłębienie uzyskanej wiedzy, skrzyżowanie perspektyw i dodanie nowych punktów widzenia, tak aby finalny obraz był w jak największym stopniu kompletny. Nie poprzestano jedynie na zdiagnozowaniu problemów – wspólnie opracowano również pomysły na rozwiązania (np. otwarcie warzywniaka, kursy gotowania przy ograniczonym budżecie dla dzieci i młodzieży, program sąsiedzkiego wypożyczenia sprzętu kuchennego i inne).

Rezultaty

W sumie w badaniu w Hollingdean wzięło udział ok. 300 osób, czyli mniej więcej 10% populacji osiedla. Dzięki ścisłej współpracy pracowników urzędu i wolontariuszy z różnymi grupami mieszkańców opracowano realistyczne, zgodne z potrzebami społeczności strategię oraz plan działania. Poprzez proces weryfikacji rezultatów badania jego uczestnicy stali się współodpowiedzialni za efekt końcowy. Dodatkowo dzięki nawiązanym podczas badania kontaktom – każda podobna inicjatywa będzie mogła zostać przeprowadzona jeszcze lepiej. Zwłaszcza że mieszkańcy widzą, iż poświęcone przez nich czas i energia nie poszły na marne.

W odpowiedzi na wyniki badań wspólnie opracowano krótko- i długofalowy plan działania (perspektywa półroczna, roczna oraz trzyletnia), zawierający pomysły na rozwiązania zidentyfikowanych potrzeb i problemów.

Zastosowane metody i narzędzia ▷ SZACOWANIE PARTYCYPACYJNE

Podczas pracy nad projektem „Mapowanie społeczności” wykorzystano metodę **szacowania partycypacyjnego** (*participatory appraisal*), która nadaje podmiotowość społecznościom lokalnym. Wykorzystuje się w niej elastyczne, otwarte techniki warsztatowe, niewykluczające żadnych uczestników (np. z powodu niedostatecznej znajomości języka). Jednym z głównych celów szacowania partycypacyjnego jest umożliwienie mieszkańcom przeanalizowania swojej sytuacji, samodzielnego znalezienia możliwych rozwiązań i zastosowania ich w praktyce. Cel pośredni to określenie lokalnych priorytetów i edukowanie obywateli w zakresie odpowiedzialności za społeczność i procedur rządzenia na poziomie lokalnym. Docelowo szacowanie partycypacyjne powinno tworzyć cykl składający się z badania (członkowie społeczności sami przeprowadzają badanie), uczenia się (na etapie tworzenia informacji, zbierania ich oraz wymiany poglądów) oraz wspólnie podejmowanych działań (stwo-

wienie planu działania, w którego opracowanie i realizację angażują się uczestnicy procesu). W ramach szacowania partycypacyjnego stosowane są takie techniki warsztatowe, jak: mapowanie przestrzeni, tworzenie modeli, ćwiczenia wizualizacyjne, drama, działania artystyczne. Na podstawie wspólnie tworzonych map i modeli uczestnicy inwentaryzują swoje społeczności – zbierają ich zasoby, potrzeby, problemy itp.

Rola mieszkańców osiedla Hollingdean w opracowywaniu strategii i planów działania związanych z ubóstwem i dostępem do żywności była kluczowa. Nie tylko czerpano od nich wiedzę o preferencjach i potrzebach, ale także, dzięki procesom społecznej analizy weryfikacji wyników, stali się oni w dużym stopniu odpowiedzialni za finalny kształt badania. Polityki w ten sposób powstałe są głęboko zakorzenione w społeczności, co gwarantuje wysoką skuteczność ich realizacji.

Tekst: Agata Urbanik

Opracowano na podstawie:

Webster, J., Johnson, V. (2000), *Reaching the parts... Community mapping: Working together to tackle social exclusion and food poverty*. Sustain: The alliance for better food and farming in association with Oxfam's UK Poverty Programme;

Foreman, N. (2000), *Hollingdean SRB Report*. „Consulting People and Communities in Brighton and Hove”. Research Report Pro Forma, dostępne na:
<http://www.participate.org.uk/srb5/reports/hollingdean.pdf>.